

Pregătirea contabililor pentru asigurarea unui viitor sustenabil. Evaluarea integrării cunoștințelor și abilităților necesare raportărilor de sustenabilitate în educație

Conf. univ. dr. Nicolae BOBIȚAN^a, conf. univ. dr. Diana DUMITRESCU^b

^{a, b} Universitatea de Vest din Timișoara

Abstract

Achieving sustainability is a priority in the global business environment. As a result, the role of professional accountants has become crucial in preparing ESG (environmental, social, and governance) reporting. This study evaluates whether current professional education adequately prepares accountants to meet the expectations of sustainability reporting. By examining curriculum integration, professional training, practical application, regulatory competence, and stakeholder communication, this research aims to assess the readiness of accountants to “save the world” through effective sustainability reporting. A qualitative approach was chosen to gain in-depth insights into the perceptions, experiences, and practices of accounting professionals, educators, and stakeholders regarding ESG integration in accounting education and practice.

Keywords: sustainability reporting, accounting education, professional accountant, ESG factors

Termeni-cheie: raportare de sustenabilitate, educație contabilă, profesionist contabil, factori ESG

Clasificare JEL: Q56, M40, M49, A29, I29

To cite this article: Nicolae Bobițan, Diana Dumitrescu, *Pregătirea contabililor pentru asigurarea unui viitor sustenabil. Evaluarea integrării cunoștințelor și abilităților necesare raportărilor de sustenabilitate în educație*, *CECCAR Business Review*, N° 8/2024, pp. 2-11, <http://dx.doi.org/10.37945/cbr.2024.08.01>

⇒ Introducere

Secolul XXI a adus cu sine o acutizare a problemelor de mediu și sociale, a căror creștere exponențială a determinat apariția și dezvoltarea conceptului de *dezvoltare durabilă*, respectiv de *sustenabilitate*, devenit o prioritate globală. În acest context apare schimbarea de paradigmă în ceea ce privește creșterea economică, ce rămâne un obiectiv prioritar al oricărei organizații de afaceri, dar care nu mai urmărește doar viabilitatea economică, ci îi integrează acesteia alte două dimensiuni, de sustenabilitate ecologică și responsabilitate socială. Prin urmare, a apărut ca firească nevoia pentru companii de a furniza informații utilizatorilor interesați nu doar de natură financiară, ci și legate de impactul activității desfășurate asupra mediului natural, social și de guvernanță corporativă (ESG), sarcina raportării fiind atribuită tot profesioniștilor contabili.

Acest studiu își propune să evalueze dacă sistemul educațional actual care pregătește profesioniștii contabili are capacitatea de a-i ajuta să deprindă cunoștințele și abilitățile necesare raportării de sustenabilitate. Pe seama studierii curriculumului atât din sfera programelor de pregătire universitară, cât și a celor de pregătire profesională continuă ale organismelor profesionale, precum și a cunoștințelor practice, de reglementare și

comunicare necesare, lucrarea își propune să identifice dacă profesioniștii contabili sunt pregătiți corespunzător pentru a putea „salva lumea” prin raportarea adecvată a practicilor de sustenabilitate.

Prin urmare, pentru a evalua dacă programele de formare profesională și cadrul educațional actual pregătesc adecvat contabilii pentru a răspunde cerințelor tot mai mari ale raportării de sustenabilitate, abordarea cercetării noastre este calitativă, fiind orientată spre a identifica percepțiile, experiențele și practicile profesioniștilor contabili, ale mediului academic și profesional și ale părților interesate. Printr-o astfel de abordare se obțin rezultate a căror sistematizare poate servi la identificarea provocărilor și oportunităților privind îmbunătățirea cunoștințelor și abilităților contabililor legate de raportarea indicatorilor ESG, contribuind la înțelegerea nivelului de pregătire al acestora pentru a putea susține obiectivele de sustenabilitate ale omenirii.

Multe organizații de afaceri, de pe întreg globul, și-au însușit practicile privind raportarea sustenabilității și se așteaptă ca numărul lor să crească încontinuu. Totodată, există numeroase reglementări care asigură cadrul de întocmire a unor astfel de raportări. Impactul organizațiilor de afaceri asupra oamenilor și planetei ne interesează pe toți, indiferent că suntem investitori, clienți, angajați, cu toții vrem informații transparente, credibile și de calitate privind sustenabilitatea, pentru a lua pe baza lor decizii informate. Însă, pentru a putea fi posibil acest lucru, ele trebuie să fie disponibile. Experiența celor care au realizat raportări de sustenabilitate ne arată că poate fi o provocare crearea sistemului informațional capabil să surprindă aceste date, mai ales în contextul unui mediu de raportare din ce în ce mai complex și cu o evoluție fără precedent. Prin urmare, este esențial a răspunde cerințelor prevăzute de reglementări și totodată a avea în vedere nevoile utilizatorilor interesați, inclusiv nevoile proprii firmelor legate de administrarea riscurilor de sustenabilitate și a impactului lor asupra performanței.

Un pas important făcut în acest proces este cel legat de adoptarea de către Comisia Europeană a Directivei de raportare a sustenabilității corporative (Corporate Sustainability Reporting Directive – CSRD), care vine să extindă cerințele existente de raportare nefinanciară impuse la nivelul Uniunii Europene. Pe scurt, directiva aflată în prezent într-o apropiată intrare în vigoare duce la același nivel de importanță raportarea nefinanciară cu cea financiară în UE, din perspectiva atingerii obiectivului de neutralitate climatică până în 2050, asumat prin Pactul Verde European (European Green Deal). Astfel, devine obligatorie raportarea nefinanciară pentru toate companiile mari și pentru cele listate pe o piață reglementată, crescând numărul acestora de la 10.000 la 50.000, în timp ce devine, totodată, obligatoriu raportul de audit cu asigurare limitată, iar în plus se introduc mai multe cerințe de raportare prevăzute de Standardele Europene de Raportare de Sustenabilitate (European Sustainability Reporting Standards – ESRS), emise de Grupul Consultativ European pentru Raportare Financiară (European Financial Reporting Advisory Group – EFRAG), fiind solicitată și digitalizarea acestor informații raportate.

Astfel, rolul contabililor în raportarea ESG devine crucial, implicarea fiind motivată de faptul că aceștia dețin abilitățile necesare pentru a colecta, sistematiza și raporta date care pot informa părțile interesate despre performanța de sustenabilitate a unei companii. Raportarea ESG eficientă oferă transparență, îmbunătățește responsabilitatea corporativă și promovează încrederea în rândul investitorilor, reglementatorilor și publicului ([Deloitte, 2023](#)). Cu toate acestea, nivelul de adecvare a programelor actuale de educație și formare profesională în pregătirea profesioniștilor pentru a răspunde acestor responsabilități rămâne un subiect de dezbatere.

Studiile recente evidențiază o evoluție lentă, dar totuși evidentă, în integrarea criteriilor ESG în programele de învățământ în domeniul contabil, subliniind atât progresele, cât și lacunele persistente. [Simmons et al. \(2023\)](#) și [Accountancy Europe \(2022\)](#) sugerează că, deși există o recunoaștere din ce în ce mai mare a importanței ESG, acest domeniu este încă insuficient integrat în curriculum. În majoritatea cazurilor, tematicile legate de sustenabilitate sunt doar parțial încorporate, iar lipsa unor abordări standardizate pentru predarea acestor concepte creează o fragmentare a cunoștințelor transmise. De asemenea, [CFA Institute \(2019\)](#) evidențiază variațiile semnificative în ceea ce privește oportunitățile de dezvoltare profesională pe tema ESG, atât în conținut, cât și în cuprindere. Acest lucru îngreunează adoptarea unui cadru uniform în formarea profesioniștilor contabili. Nevoia de a alinia cerințele pieței cu pregătirea academică și profesională rămâne, așadar, un punct central în discuțiile despre viitorul educației în contabilitate.

Această lucrare examinează dacă educația profesională în contabilitate are capacitatea de a susține formarea cunoștințelor și abilităților necesare pregătirii rapoartelor de sustenabilitate. Astfel, mai întâi este prezentat

succint cadrul de reglementare căruia trebuie să îi răspundă profesioniștii contabili, apoi este subliniată necesitatea de a acționa global în vederea adecvării programelor de educație în contabilitate pentru raportarea sustenabilității, pentru ca în final să fie explorat stadiul curent al educației în contabilitate, la nivel academic și profesional, pentru a reliefa dacă acesta pregătește adecvat viitorii contabili și ce îmbunătățiri ar fi necesare pentru a-i asigura contribuția la eficientizarea eforturilor de atingere a sustenabilității.

În concluzie, pe măsură ce lumea se îndreaptă spre practici de afaceri mai sustenabile, rolul contabililor în raportarea ESG devine din ce în ce mai important. Acest studiu își propune să susțină reducerea decalajului dintre curriculumul educațional actual și nevoile în evoluție ale raportării de sustenabilitate, asigurând pregătirea contabililor astfel încât să fie bine echipați cu cunoștințe și abilități pentru a sprijini și contribui la atingerea sustenabilității globale.

➔ **Evoluția standardelor de raportare pentru sustenabilitate**

Originile raportărilor de sustenabilitate sunt undeva între anii '70-'80, când preocupările legate de mediu au început să primească o atenție ridicată. Inițial, astfel de raportări erau voluntare și orientate strict către impactul asupra mediului înconjurător al activităților companiilor din industria grea, cum ar fi cea chimică și cea petrolieră. Un prim obiectiv al furnizării unor astfel de informații era de a ajuta la protejarea mediului înconjurător de riscurile confirmate de nenumărate incidente cu impact semnificativ care au avut loc în acele timpuri.

Anii '90 reprezintă un moment de cotitură pentru raportarea de sustenabilitate către formalizarea cadrului de reglementare. Astfel, în 1997 apare Global Reporting Initiative (GRI), una dintre primele organizații care au dezvoltat linii directe pentru raportarea durabilității. Standardele GRI le oferă companiilor posibilitatea de a raporta o gamă largă de probleme de mediu, sociale și de guvernanță, asigurând comparabilitatea între organizațiile care le folosesc.

Anii 2000 aduc o îmbogățire a gamei de indicatori ESG, pentru ca în 2011 să apară Sustainability Accounting Standards Board (SASB), care are ca obiectiv dezvoltarea de standarde specifice pentru diferite industrii, subliniind importanța problemelor de sustenabilitate și ajutând investitorii și părțile interesate să înțeleagă impactul economic al factorilor ESG asupra performanței companiei.

În aceeași perioadă, în 2010, se creează Consiliul Internațional pentru Raportarea Integrată (International Integrated Reporting Council – IIRC), cu rolul fundamental de a dezvolta conceptul de *raportare integrată*, prin care informațiile financiare și nefinanciare sunt integrate într-un singur raport ce oferă o imagine holistică asupra performanței și strategiei unei organizații. În 2013 este publicat Cadrul Internațional pentru Raportarea Integrată (International Integrated Reporting Framework – IIRF), care încurajează companiile să îmbrățișeze acest concept prin care părțile interesate pot vedea cum a fost creată valoarea de-a lungul timpului, prin exploatarea atât a capitalului financiar, cât și a celui nefinanciar.

În anul 2014, la nivelul Uniunii Europene este adoptată Directiva privind raportarea nefinanciară (Non-Financial Reporting Directive – NFRD), care le solicita entităților mari de interes public să furnizeze informații nefinanciare legate de problemele de mediu și sociale. Drept consecință, începând cu anul 2018, acestea publică informații privind protecția mediului, responsabilitatea socială și tratamentul angajaților, respectarea drepturilor omului, combaterea corupției și mitei și diversitatea în conducerea companiei, fiind recomandată utilizarea standardelor internaționale precum UN Global Compact, reglementările OCDE, ISO 26000 sau Global Reporting Initiative.

În anul 2020, SASB și IIRC au fuzionat pentru a forma Value Reporting Foundation (VRF), care urmărește eficientizarea standardelor de raportare privind sustenabilitatea și promovarea adoptării principiilor de raportare integrată.

În anul 2021, Fundația IFRS (IFRS Foundation) a anunțat crearea noului său organism de conducere Consiliul pentru Standarde Internaționale de Sustenabilitate (International Sustainability Standards Board – ISSB), care are rolul de a emite standarde de raportare de sustenabilitate, pentru a satisface nevoile de informații ale investitorilor. Această inițiativă reflectă recunoașterea din ce în ce mai mare a importanței ridicate a raportării de sustenabilitate capabile să ofere informații comparabile la nivel mondial.

La 21 aprilie 2021, Comisia Europeană a anunțat adoptarea Directivei de raportare a sustenabilității corporative (CSRD), în conformitate cu angajamentul asumat în cadrul Pactului Ecologic European (European Green Deal). CSRD modifică Directiva privind raportarea nefinanciară (NFRD) și crește substanțial cerințele de raportare pentru companiile care intră în domeniul său de aplicare, subliniind eforturile de a extinde informațiile despre durabilitate disponibile pentru utilizatori.

În anul 2022 se creează International Financial Reporting Standards (IFRS) Sustainability Alliance, ceea ce reprezintă un pas important către armonizarea standardelor globale de raportare privind sustenabilitatea.

Tot în anul 2022, Grupul Consultativ European pentru Raportare Financiară (EFRAG) este mandatat de Comisia Europeană să elaboreze proiecte de standarde europene de raportare a durabilității (European Sustainability Reporting Standards – ESRS).

În iunie 2023, Consiliul pentru Standarde Internaționale de Sustenabilitate (ISSB) a emis primele două IFRS Sustainability Disclosure Standards: IFRS S1 *Dispoziții generale pentru prezentarea informațiilor financiare cu privire la sustenabilitate (General Requirements for Disclosure of Sustainability-related Financial Information)* și IFRS S2 *Prezentări de informații legate de climă (Climate-related Disclosures)*.

La 24 mai 2024, Consiliul Uniunii Europene a aprobat mult-așteptata directivă a UE privind sustenabilitatea corporativă, EU Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD). Directiva introduce obligația pentru anumite societăți de a întreprinde toate eforturile necesare privind drepturile omului și protecția mediului.

Pe cale de consecință, evoluția raportării de sustenabilitate reflectă recunoașterea tot mai mare a legăturii dintre performanța financiară și indicatorii ESG. Raportarea de sustenabilitate a evoluat semnificativ de la începuturile sale, când se concentra în principal pe aspecte legate de mediu, până la abordările mai cuprinzătoare din prezent, care includ și dimensiunile sociale și de guvernanță. Această transformare reflectă o conștientizare tot mai mare a necesității ca organizațiile să adopte o viziune integrată a impactului lor asupra societății și a Planetei. Raportarea integrată, care îmbină informațiile financiare și nefinanciare, a devenit un instrument esențial pentru companii prin care acestea comunică angajamentul pe care îl au față de dezvoltarea durabilă, oferind investitorilor, părților interesate și publicului larg o imagine clară asupra modului în care se împletesc performanța lor economică, impactul asupra mediului și responsabilitatea socială.

Astfel, raportarea de sustenabilitate nu mai este doar un demers opțional, ci este un element central al strategiei corporative, care presupune transparență și responsabilitate, oferind companiilor oportunitatea de a demonstra cum își gestionează riscurile și cum contribuie la obiectivele globale de sustenabilitate, cum ar fi Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD) ale ONU.

Pe măsură ce standardele emise pentru a reglementa aceste raportări continuă să evolueze, contabilii și alți profesioniști trebuie să rămână la curent cu acestea pentru a contribui în mod eficient la eforturile de raportare a sustenabilității.

➔ **Necesitatea adecvării programelor de educație în contabilitate pentru raportarea sustenabilității**

Pentru a combate riscul schimbărilor climatice, raportarea indicatorilor ESG devine criteriul folosit de organizațiile de afaceri pentru a informa părțile interesate cu privire la riscurile și oportunitățile nefinanciare. Potrivit NASA (National Aeronautics and Space Administration), printre riscurile cele mai probabile în viitor se includ secetele prelungite, reducerea resurselor de apă, fenomenele meteorologice extreme, incendiile de vegetație frecvente și furtunile tropicale severe. Gravitatea acestor evenimente poate genera amenințări economice semnificative pentru sustenabilitatea unei organizații. Din ce în ce mai mult, raportarea acestor amenințări este solicitată de părțile interesate, inclusiv investitori și autorități de reglementare ([Brands & Holtzblatt, 2022](#)).

Data fiind creșterea continuă a cererii pentru raportarea corporativă de sustenabilitate, este esențial de examinat dacă programele de educație în contabilitate sunt adecvate pentru dobândirea cunoștințelor și abilităților necesare pregătirii viitorilor profesioniști astfel încât să răspundă cerințelor emergente. Contabilii pot avea o contribuție semnificativă la integrarea strategică a inițiativelor legate de sustenabilitate, în special în cuantificarea efectelor financiare și nefinanciare ale acestora, dar și la furnizarea asigurării independente care contribuie la creșterea credibilității acestor informații și la identificarea și măsurarea riscurilor asociate ([Ballou et al., 2012](#)).

Contabilitatea este strâns legată de informațiile colectate, generate de tranzacțiile realizate, care sunt procesate și ulterior raportate. Deși există un consens larg asupra importanței publicării informațiilor legate de sustenabilitate de către companii, standardele contabile încă nu au ghiduri suficiente de clare privind modul de cuantificare a acestora ([Gulluscio et al., 2020](#)).

Progresul tehnologic fără precedent și schimbarea de paradigmă la nivelul modelelor de afaceri sunt cele două forțe principale care determină nevoia de adaptare și aliniere la noile cerințe, iar răspunsul este formarea unui parteneriat între mediul academic și cel profesional, capabil să furnizeze cunoștințele și competențele necesare contabililor în prezent ([Pincus et al., 2017](#)).

Profesia contabilă a cunoscut schimbări semnificative și, ca urmare, educația în contabilitate trebuie să țină ritmul nevoii de schimbare și adaptare pentru a putea forma contabili capabili să facă față noilor cerințe ([Deppe et al., 1991](#)), astfel că se impune dezvoltarea de către studenți a competențelor privind comunicarea, gândirea critică, luarea deciziilor, pe lângă aprofundarea contabilității, auditului sau a fiscalității ([Ainsworth, 2001](#)). Pe măsură ce societatea acordă o importanță tot mai mare sustenabilității și eticii practicilor de afaceri, era de așteptat ca și contabilii să integreze aceste valori în activitatea lor. Prin urmare, lor le va reveni sarcina de a evalua impactul financiar al deciziilor economice asupra mediului și societății, de a oferi soluții pentru investiții etice și de a asigura conformitatea cu standardele de raportare a sustenabilității. Profesia contabilă se află într-un moment crucial de transformare: automatizarea, inteligența artificială, tehnologia cloud, integrarea blockchain, analiza datelor, considerentele etice, schimbările de reglementare, securitatea cibernetică și globalizarea vor redefini rolul contabililor. Pentru a se adapta unei profesii în continuă evoluție, aceștia trebuie să-și însușească inovația și noile tehnologii și să-și continue dezvoltarea profesională ([Urbe University, 2023](#)). Doar profesioniștii contabili pot identifica indicatorii care să fie măsurați în acest mediu globalizat și înalt tehnologizat, iar pentru aceasta educația rămâne esențială, pentru ca absolvenții să poată dobândi abilitățile necesare, incluzând gândirea critică, rezolvarea problemelor complexe și emiterea judecăților profesionale ([Ahmad et al., 2023](#)).

Raportarea indicatorilor ESG s-a extins în organizațiile de toate dimensiunile, în toate sectoarele de activitate și regiunile, transformând strategiile de afaceri, modelele de afaceri, operațiunile, produsele și serviciile, precum și raportarea corporativă și auditul. Este nevoie de mai multă atenție și de crearea de competențe în sfera ESG din partea tuturor facultăților economice. Firmele de servicii de contabilitate și profesioniștii implicați în managementul financiar-contabil din cadrul companiilor (controlul financiar, contabilitatea, auditul intern și raportarea financiară) joacă un rol crucial în această integrare a principiilor ESG. „În cazul în care contabilii sunt instruiți să înțeleagă și să gândească critic despre aceste elemente de bază ale afacerii, ei vor putea consilia și conduce dezvoltarea și implementarea strategiilor de sustenabilitate care pot îmbunătăți performanța financiară și operațională a firmei. Pe măsură ce raportarea ESG continuă să crească, profesioniștii care dețin astfel de competențe vor deveni cu mult mai valoroși pentru companii.” ([NASBA, 2022](#))

Ca urmare, programele de studii din domeniul contabil din învățământul universitar au responsabilitatea de a integra contabilitatea ESG în curriculumul lor în vederea echipării studenților cu abilitățile necesare pentru a face față provocărilor raportării acestor informații. Totodată, formarea cunoștințelor și abilităților necesare profesioniștilor este o necesitate și pentru programele de pregătire profesională de la nivelul organismelor profesionale de certificare în contabilitate.

➔ Stadiul curent al încorporării conceptelor de sustenabilitate în curriculumul universitar

În mod tradițional, pregătirea universitară în contabilitate pune accentul pe însușirea cunoștințelor referitoare la contabilitate, audit și fiscalitate. Pe fondul creșterii preocupărilor legate de sustenabilitate, este firească și chiar imperativă integrarea principiilor ESG într-o măsură ridicată în curriculumul acestor programe. Astfel, Association to Advance Collegiate Schools of Business (AACSB) include sustenabilitatea în standardele sale de acreditare și subliniază importanța studierii indicatorilor ESG și a sustenabilității în programele școlilor de afaceri și contabilitate ale membrilor săi ([Brands & Holtzblatt, 2022](#)). Mediul academic trebuie să pregătească studenții să poată face față în viitor neprevăzutului și să își dezvolte reziliența. În afara rolului lor în relația cu studenții, profesorii au și responsabilități față de viitorii practicieni. Lor le revine sarcina de a anticipa viitorul. ([Juras, 2021](#))

Pe măsură ce organismele de reglementare includ tot mai multe entități de afaceri în categoria celor obligate să furnizeze rapoarte de sustenabilitate, educația în contabilitate trebuie să își actualizeze curriculumul pentru a se adapta momentului, deoarece nu este timp de pierdut în abordarea acestor subiecte, familiarizarea cu instrumentele și strategiile necesare soluționării problemelor urgente legate de mediul natural, social și de guvernanță ([Brands & Holtzblatt, 2022](#)).

Deși au început să fie introduse cursuri de sustenabilitate în programele de studii de contabilitate, evaluările generale arată că nivelul de detaliere și consistență al acestor cursuri variază considerabil. Subiectele legate de raportarea integrată sunt adesea tratate doar tangențial, fără a oferi o bază solidă pentru un studiu aprofundat al indicatorilor ESG. Această abordare limitată nu reușește să pregătească adecvat viitorii contabili pentru a răspunde cerințelor tot mai mari privind raportarea de sustenabilitate. Lipsa unui cadru educațional standardizat și cuprinzător face ca multe dintre conceptele critice de sustenabilitate și raportare ESG să fie insuficient dezvoltate. Aceasta poate crea un decalaj între competențele cerute de mediul de afaceri, care solicită rapoarte transparente și detaliate despre performanțele de sustenabilitate, și abilitățile tinerilor profesioniști din domeniul contabilității.

Cursurile de contabilitate pot include în obiectivele de învățare exemple de studii de caz și resurse de învățare care susțin formarea acestor cunoștințe și abilități. Obiectivele de învățare legate de rolul contabililor în raportarea de sustenabilitate urmăresc creșterea conștientizării nevoii de astfel de cunoștințe, dobândirea stadiului actual al cunoașterii și a modului de aplicare în organizații. Prin urmare, este esențial mai întâi să se cunoască istoricul și informațiile conceptuale de bază despre ESG, apoi să se facă legătura cu cauzele riscurilor schimbărilor climatice și să se studieze cadrul de reglementare al raportării de sustenabilitate, inclusiv în legătură cu diferențele față de raportarea clasică, financiară, precum și modul de aplicare a standardelor de sustenabilitate.

Astfel de cursuri pot fi incluse atât în programele ciclurilor de licență, cât și în cele de masterat, pot fi organizate tradițional, online sau hibrid, pot fi implicați invitați cu experiență valoroasă în sustenabilitate, chemați să împărtășească studenților din cunoștințele lor legate direct de riscurile generate de schimbările climatice, precum și cum se pot concepe și cuantifica indicatorii de sustenabilitate, cum se poate realiza o analiză cost-beneficiu pentru a vedea dacă inițiativele ESG administrează corespunzător riscurile. Studiile de caz reprezentative pot fi folosite pentru a ajuta la înțelegerea tuturor acestor aspecte, iar un astfel de exemplu este cel al [InterfaceFLOR \(2011\)](#), lider în sustenabilitate, care a avut viziunea îndrăznească de „misiune zero”, promițând eliminarea oricărui impact negativ asupra mediului până în 2020.

Rezultatele unui studiu realizat în Iordania, care a examinat percepțiile diferitelor părți interesate cu privire la integrarea educației pentru sustenabilitate în programa de contabilitate, arată o opinie generalizată privind importanța acestei integrări pentru a satisface nevoile educaționale ale viitorilor contabili și manageri, sugerând că aceeași nevoie și o abordare similară ar putea fi benefice și în context european ([Al-Hazaima, 2021](#)).

Harvard Business School a integrat sustenabilitatea în curriculumul său prin publicarea diverselor studii de caz care se concentrează pe scenariile din lumea reală, a practicilor de afaceri durabile. Un caz deseori citat este *Sustainability Reporting at Dollar Tree, Inc.*, care explorează modul în care compania de retail urmărește concomitent și atingerea obiectivelor de mediu, dar și creșterea afacerii ([Srinivasan & Ni, 2022](#)). În 2022, entitatea a primit o solicitare din partea grupului de susținere a acționarilor „As You Sow”, cunoscut pentru inițiativele sale în promovarea responsabilității corporative, prin care i se cerea companiei să atenueze și să raporteze mai eficient riscurile climatice, îmbunătățindu-și transparența și acțiunile legate de acestea. Printre măsurile propuse a fost și adoptarea obiectivului de emisii „net-zero”, care implica reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și compensarea celor rămase prin diverse metode, cum ar fi captarea carbonului sau reîmpădurirea. Această inițiativă reflectă o tendință globală în care acționarii și investitorii pun presiune pe companii pentru a lua măsuri decisive în ceea ce privește schimbările climatice, forțându-le să se alinieze la obiectivele globale de sustenabilitate.

Haas School of Business din cadrul Universității California, Berkeley, oferă un curs intitulat „*Business and Sustainability*”, care include studii de caz despre companii precum Tesla, Unilever și Nestlé, care îi ajută pe studenți să înțeleagă modul în care este integrată sustenabilitatea în strategiile corporative ale acestor firme.

Studiul de caz elaborat de una dintre cele mai mari școli de business din lume, INSEAD, despre „Danone: Adoptarea raportării integrate sau nu?” oferă o privire cuprinzătoare asupra modului în care compania multi-națională încorporează sustenabilitatea în practicile sale de raportare. Acest studiu de caz face parte din curriculumul care vizează predarea strategiilor privind realizarea de afaceri durabile. Astfel, inițiativa de contabilizare a carbonului a demonstrat progresul companiei în reducerea amprentei sale de carbon, dar, deoarece aceasta nu a utilizat standardele de contabilizare a carbonului larg acceptate, eforturile de sustenabilitate ale Danone au fost în mare parte ne semnificative, astfel că firma a trebuit să își schimbe modul de raportare către diferitele părți interesate. În acest context, în anul 2013, Danone a colaborat cu Consiliul Internațional pentru Raportarea Integrată pentru a pilota utilizarea cadrului de raportare integrată.

În concluzie, la nivelul programelor universitare de specializare în contabilitate este esențială echiparea contabililor cu abilități în analiza datelor și utilizarea de instrumente software pentru colectarea, analiza și raportarea indicatorilor ESG. Înțelegerea rolului tehnologiilor pentru raportarea durabilității este crucială în acest context.

➔ **Competențe și abilități privind raportarea ESG incluse în programele de certificare profesională**

Pentru a pregăti raportări de sustenabilitate de calitate este nevoie ca profesioniștii implicați să dețină atât cunoștințe tehnice, cât și abilități practice. În acest context, o îmbunătățire a competențelor profesionale privind obținerea datelor necesare calculării indicatorilor ESG, făcând distincția față de datele contabile tradiționale, este crucială. Mai mult decât atât, profesioniștii contabili trebuie să poată colecta și analiza și informații nefinanciare, pentru a le integra alături de cele financiare. Drept urmare, un nivel ridicat de familiaritate cu cadrul de reglementare al raportărilor de sustenabilitate este esențial, corelat cu înțelegerea perspectivelor părților interesate de aceste informații, pentru a putea răspunde adecvat cerințelor lor de raportare. Metodologiile de colectare a datelor și de raportare ESG pot fi încorporate în cursurile de pregătire profesională continuă, cu accent pe instrumente precum software specializat pentru calculul indicatorilor de sustenabilitate.

În urma eforturilor continue de conștientizare făcute de Federația Internațională a Contabililor (International Federation of Accountants – IFAC), vocea globală a profesiei contabile, organismele profesionale au răspuns corespunzător prin includerea temelor de sustenabilitate în programele lor de pregătire, atât în vederea certificării, cât și în cele de pregătire profesională continuă.

De exemplu, Association of Chartered Certified Accountants (ACCA) oferă o varietate de resurse necesare pregătirii contabililor, incluzând webinare, studii de caz și numeroase ghiduri privind implementarea standardelor de raportare de sustenabilitate, cerându-le de asemenea candidaților la examenele de certificare să demonstreze cunoașterea principiilor de sustenabilitate. Astfel că Gordon Hewitt, consultant pentru sustenabilitate al ACCA, consideră că profesioniștii contabili au un rol important în a ajuta companiile să integreze sustenabilitatea în practicile de afaceri și că ei au o poziție privilegiată pentru a face acest lucru. Sustenabilitatea trebuie mai întâi măsurată, apoi raportată și ulterior este necesar să fie furnizată o asigurare pentru informațiile transmise, toate aceste activități fiind în sarcina contabililor. Sustenabilitatea este intrinsecă rolului ACCA în cadrul profesiei contabile și este orientată scopului primordial de a susține interesul public. În consecință, este urmată deviza „Accounting for a better world – our agenda for action”, care urmărește să impulsioneze și să evidențieze rolul contabililor în crearea unei lumi mai echitabile și mai sustenabile. Ghidul ACCA *Sustainability Reporting – The Guide to Preparation* (ACCA, 2023) este destinat profesioniștilor contabili și managementului și stabilește etapele-cheie de urmat pentru a ajuta organizațiile să se pregătească pentru raportarea de sustenabilitate. Acesta include un ciclu de raportare în opt etape, cu multe exemple, fiind un prim ghid dintr-o serie care se concentrează pe pregătirea contabililor pentru implementarea standardelor S1 și S2 emise de ISSB, util pentru organizațiile care aplică și alte standarde de raportare de sustenabilitate. El este completat de o serie de videoclipuri, create în parteneriat cu ISSB.

De asemenea, American Institute of Certified Public Accountants (AICPA) furnizează resursele necesare pentru efectuarea misiunilor de asigurare cu privire la raportarea informațiilor legate de sustenabilitate și a indicatorilor ESG publicați de firmele listate, astfel încât să ofere ajutor practicienilor în audit pentru a înțelege riscurile unor astfel de misiuni de asigurare. Totodată, AICPA oferă cursuri pentru profesioniștii certificați în contabilitate, CPA, pentru a-i ajuta să înțeleagă importanța durabilității și a indicatorilor ESG în mediul de afaceri actual și cererea tot mai mare a părților interesate de informații despre sustenabilitate adresată companiilor, cum este „*Fundamentals of ESG Certificate*” sau „*Fundamentals of Sustainability Accounting*”, care oferă profesioniștilor cunoștințele și abilitățile necesare pentru a înțelege legătura dintre informațiile de sustenabilitate din punct de vedere financiar și capacitatea unei companii de a crea valoare.

Chartered Accountants Ireland (CAI) oferă în format virtual certificare în „*Sustainability Strategy, Risk and Reporting*”, printr-un program de opt săptămâni care îi pregătește pe contabili să înțeleagă reglementările de raportare, instrumentele și indicatorii ESG, ajutându-i să abordeze oportunitățile și provocările date de durabilitate, cu care se confruntă deja. Cadrul de dezvoltare profesională continuă al CAI oferă o abordare piramidală, recunoscând că diferite categorii de contabili vor avea cerințe și nevoie de niveluri de cunoștințe diferite. De exemplu, la nivelul consiliului de administrație vor fi necesare informații foarte concise privind aceste aspecte.

FSR – danske revizorer, organismul auditorilor danezi, a înființat Sustainability Academy, concepută pentru a oferi auditorilor și contabililor pe probleme de sustenabilitate acces cuprinzător la informații relevante și cunoștințe legate de Directiva CSRD.

În Finlanda, Finnish Association of Authorised Public Accountants a creat un parteneriat cu ST-Akatemia pentru a instrui companiile și auditorii despre cum să integreze sustenabilitatea corporativă în activitățile lor.

În Italia, Consiglio Nazionale dei Dottori Commercialisti e degli Esperti Contabili (CNDCEC) a îmbunătățit educația referitoare la durabilitate pentru membrii săi.

Norwegian Institute of Public Accountants a realizat un parteneriat cu firmele din Big 4+1 (BDO, Deloitte, EY, KPMG, PwC) pentru a crea „*Academia de raportare de sustenabilitate*”, un curs practic ce prezintă proiectele de expunere ale Standardelor Europene de Raportare de Sustenabilitate ale EFRAG. Cursul privind raportarea sustenabilității constă în șapte module sau șapte zile repartizate pe o durată de trei luni, fiind adaptat atât pentru auditori, cât și pentru companiile raportoare.

În Regatul Unit, Association of International Certified Professional Accountants (AICPA) a consolidat capacitatea și capabilitatea profesioniștilor în contabilitate și finanțe prin îmbunătățirea setului de abilități, oferindu-le cunoștințe și oportunități de a deveni lideri în domeniul ESG și de a contribui la un viitor mai durabil, mai incluziv și mai rezilient. Tot în Regatul Unit, Institute of Chartered Accountants in England and Wales (ICAEW) oferă certificare în sustenabilitate, prin care echipează contabilii și alți profesioniști din domeniul finanțelor cu cunoștințele și abilitățile practice necesare pentru a integra raportarea de sustenabilitate în organizațiile lor. După finalizarea cursului se obține online un certificat pe baza căruia profesioniștii vor putea să colaboreze cu încredere cu experți în sustenabilitate pentru a identifica riscurile legate de climă și pentru a încorpora parametrii de performanță și financiari în gestionarea riscurilor, planificarea și analiza financiară și raportarea ESG sau de sustenabilitate.

CECCAR, care sprijină tranziția de la serviciile tradiționale de contabilitate la soluții inovatoare pentru dezvoltarea afacerilor sustenabile, promovează suportul oferit de IFAC, organizația recunoscută la nivel global, ca model de bune practici. În 2020, CECCAR a devenit primul organism profesional din Europa care a aderat la SASB, iar din 2022 este membru al IFRS Sustainability Alliance, principala organizație mondială pentru standarde de sustenabilitate, raportare și gândire integrate, în urma fuziunii SASB cu Value Reporting Foundation, Consiliul Internațional pentru Raportarea Integrată și Fundația IFRS. CECCAR, organismul profesional care gestionează profesia contabilă în România, a ales să fie parte a unei soluții care sprijină un viitor eficient și durabil, susținând nevoia de adaptare a serviciilor oferite de liber-profesioniștii contabili la cerințele mediului de afaceri. (CECCAR, 2022)

Professional Accountancy Education Europe (PAEE) este un organism format din organismele profesionale europene care urmărește să ofere un cadru educațional la nivel internațional, având mai multe inițiative privind educația pentru sustenabilitate și promovând creșterea conștientizării durabilității în rândul profesioniștilor din contabilitate și audit.

➔ Concluzii

În contextul global actual, în care sustenabilitatea devine o prioritate, contabilii joacă un rol crucial în raportarea ESG. Acest studiu a evaluat dacă educația profesională actuală îi pregătește pe contabili pentru a răspunde cerințelor tot mai mari ale raportării de sustenabilitate.

Astfel, deși studiile indică faptul că există un interes crescând pentru integrarea conceptelor ESG în programele de contabilitate, aceste eforturi sunt adesea fragmentate și inconsistente, integrarea completă și standardizată a acestor concepte rămânând o provocare majoră pentru instituțiile academice.

Cunoașterea și înțelegerea standardelor de raportare ESG, cum ar fi cele emise de GRI, SASB și IFRS, sunt esențiale pentru contabili. Educația continuă privind noile reglementări, precum Directiva europeană de raportare a sustenabilității corporative, este vitală pentru a avea conformitate și eficiență în raportare. Deoarece informațiile ESG trebuie comunicate investitorilor, reglementatorilor și publicului larg, abilitățile de comunicare și raportare ale contabililor trebuie dezvoltate prin educație profesională continuă și formare profesională, astfel încât să fie obținută eficiența în comunicare.

Programele de formare profesională continuă și certificările profesionale în domeniul ESG sunt esențiale pentru a echipa contabilii cu abilitățile și cunoștințele necesare. Existența unor programe precum cele oferite de ACCA, AICPA și alte organisme profesionale arată pași importanți în această direcție, doar că nivelul de accesibilitate și adoptarea largă a acestora variază foarte mult.

Există o nevoie clară de includere a unor experiențe practice și studii de caz în programele educaționale pentru a-i ajuta pe studenți să aplice conceptele teoretice în scenarii reale. Universități precum Harvard, California și INSEAD au integrat cu succes studii de caz privind sustenabilitatea în curriculumul lor, ceea ce reprezintă un exemplu care se cere a fi generalizat.

Pe măsură ce mediul de afaceri se îndreaptă tot mai mult către practici durabile, este esențial ca educația în contabilitate să evolueze pentru a eficientiza raportarea ESG. Instituțiile academice și organismele profesionale trebuie să colaboreze pentru a dezvolta programe de studii și certificări care să-i pregătească pe contabili pentru rolurile esențiale pe care le au în promovarea sustenabilității.

În concluzie, deși au fost făcuți pași importanți în integrarea sustenabilității în educația contabilă, există încă multe provocări și oportunități de îmbunătățire. Doar printr-un efort concertat și continuu viitorii contabili vor fi pregătiți să contribuie în mod semnificativ la obiectivele globale de sustenabilitate.

Bibliografie

1. Ahmad, R.A.R., Yatim, N.H.M., Othman, A.M.A. (2023), *Factors Influencing Student Performance in the Introductory Cost and Management Accounting Course*, International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences, vol. 13, nr. 2, pp. 913-925, <https://doi.org/10.6007/ijarafms/v13-i2/18064>.
2. Ainsworth, P. (2001), *Changes in Accounting Curricula: Discussion and Design*, Accounting Education, vol. 10, nr. 3, pp. 279-297, <https://doi.org/10.1080/09639280210121817>.
3. Al-Hazaima, H., Low, M., Sharma, U. (2021), *Perceptions of Salient Stakeholders on the Integration of Sustainability Education into the Accounting Curriculum: A Jordanian Study*, Meditari Accountancy Research, vol. 29, nr. 2, pp. 371-402, <https://doi.org/10.1108/MEDAR-02-2020-0708>.
4. Ballou, B.J., Casey, R.J., Grenier, J.H., Heitger, D.L. (2012), *Exploring the Strategic Integration of Sustainability Initiatives: Opportunities for Accounting Research*, Accounting Horizons, vol. 26, nr. 2, <https://ssrn.com/abstract=1852756>.
5. Brands, K.M., Holtzblatt, M. (2022), *ESG in the Accounting Curriculum*, Strategic Finance, <https://www.sfmagazine.com/articles/2022/august/esg-in-the-accounting-curriculum/>.
6. Deppe, L.A., Sonderegger, E.O., Stice, J.D., Clark, D.C., Streuling, G.F. (1991), *Emerging Competencies for the Practice of Accountancy*, Journal of Accounting Education, vol. 9, nr. 2, pp. 257-290, [https://doi.org/10.1016/0748-5751\(91\)90005-C](https://doi.org/10.1016/0748-5751(91)90005-C).

7. Gulluscio, C., Puntillo, P., Luciani, V., Huisingh, D. (2020), *Climate Change Accounting and Reporting: A Systematic Literature Review*, Sustainability, vol. 12, nr. 13, pp. 54-55, <https://doi.org/10.3390/su12135455>.
8. Juras, P.E. (2021), *The Impact of Academics*, Strategic Finance, <https://www.sfmagazine.com/articles/2021/may/the-impact-of-academics/>.
9. Pincus, K.V., Stout, D.E., Sorensen, J.E., Stocks, K.D., Lawson, R.A. (2017), *Forces for Change in Higher Education and Implications for the Accounting Academy*, Journal of Accounting Education, vol. 40, pp. 1-18, <https://doi.org/10.1016/j.jaccedu.2017.06.001>.
10. Simmons, V., Serafin, A., Stampone, A., Rayeski, L.A. (2023), *Integrating ESG into the Accounting Curriculum: Insights from Accounting Educators*, Issues in Accounting Education, vol. 39, nr. 2, pp. 85-106, <https://doi.org/10.2308/ISSUES-2022-080>.
11. Srinivasan, S., Ni, L.-K. (2022), *Sustainability Reporting at Dollar Tree, Inc.*, Harvard Business Publishing Education, <https://hbsp.harvard.edu/product/122044-PDF-ENG?Ntt=sustainability%20reporting>.
12. ACCA (n.d.), *Accounting for a Better World – Our Agenda for Action*, <https://www.accaglobal.com/gb/en/about-us/accounting-for-a-better-world.html>.
13. ACCA (n.d.), *Sustainability Reporting Is Becoming a Mainstream Business Practice but What Does It Actually Involve and Why Are Accountants Best Placed to Champion It?*, <https://www.accaglobal.com/gb/en/student/sa/features/sustainability.html>.
14. ACCA (2023), *Sustainability Reporting: The Guide to Preparation*, <https://www.accaglobal.com/gb/en/professional-insights/global-profession/sustainability-reporting/guide-to-preparation.html>.
15. ACCA (2024), *Syllabus and Study Support Resources*, <https://www.accaglobal.com/gb/en/student/exam-support-resources.html>.
16. Accountancy Europe (2022), *Sustainability Education*, <https://accountancyeurope.eu/publications/sustainability-education/>.
17. AICPA & CIMA (2021), *ESG Reporting and Attestation: A Roadmap for Audit Practitioners*, <https://www.aicpa-cima.com/resources/download/esg-reporting-and-attestation-a-roadmap-for-audit-practitioners>.
18. CECCAR (n.d.), *Raportare integrată & sustenabilitate*, https://ceccar.ro/ro/?page_id=23577.
19. CECCAR (2022), *Raportarea de sustenabilitate, o nouă provocare? Suntem pregătiți pentru viitor!*, CECCAR Business Magazine, nr. 33-34, <https://www.ceccarbusinessmagazine.ro/raportarea-de-sustenabilitate-o-noua-provocare-suntem-pregatiti-pentru-viitor-a10008/>.
20. CFA Institute (2019), *ESG Integration in Europe, the Middle East, and Africa: Markets, Practices, and Data*, <https://rpc.cfainstitute.org/-/media/documents/survey/esg-integration-in-emea.pdf>.
21. Deloitte (2023), *2023 Global Impact Report*, <https://www.deloitte.com/global/en/about/governance/global-impact-report.html>.
22. GRI (n.d.), *GRI Standards*, <https://www.globalreporting.org/standards/>.
23. IFAC (2016), *The 2030 Agenda for Sustainable Development: A Snapshot of the Accountancy Profession's Contribution*, <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/developing-accountancy-profession/publications/2030-agenda-sustainable-development>.
24. IIRC (2013), *The International Integrated Reporting Framework*, <https://integratedreporting.ifs.org/wp-content/uploads/2015/03/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf>.
25. InterfaceFLOR (2011), *The Business Case for Sustainability – Ray Anderson*, <https://www.youtube.com/watch?v=9qrQKA0xMko>.
26. NASBA (2022), *The Role of Accountants in the Rise of ESG Reporting*, <https://nasba.org/blog/2022/09/15/the-role-of-accountants-in-the-rise-of-esg-reporting/>.
27. SASB (2023), *SASB Standards*, <https://sasb.ifs.org/standards/download/>.
28. Urbe University (2023), *The Future of Accounting: Evolution in the Next Decade*, <https://urbeuniversity.edu/blog/the-future-of-accounting-evolution-in-the-next-decade>.
29. <https://eur-lex.europa.eu/>
30. <https://www.thecasecentre.org/training/portfolio/trainingOptions>